

*Acta des partieuieren synodi van Noorthollant,
ghehouden tot Amsterdam van den 19 Juny totten
26 derselven maent int jaer ons Heeren duysent
vyffhondert ende vyffentnegentich.*

Naer aenroepinge des naems des Heeren is tot eenen presidem vercoren dom. JOHANNES HALLIUS, dienaer des goddelicken woorts tot Amsterdam, tot assessoren HERMANNUS GEERARDI, dienaer des goddelicken woorts tot Enchuysen ende tot eenen scribam JOHANNES MATTHISIUS, dienaer des goddelicken woorts tot Haerlem.

Syn voorder overgelevert ende gelesen de credentiebrieven ende authorisatie der gedeputeerden totten synodum van haren classen om in den naem derselven alle voorvallende swaricheden te helpen verhandelen ende advys ende resolutie te geven over alle gravamina achtervolgens haerlieder instructien. Ende syn in den synodo verschenen dese naervolgende:

Wten naem des classis van Amsterdam D. JOHANNES HALLIUS, dienaer des goddelicken woorts tot Amsterdam ende PETRUS JOANNIS, dienaer des

---

1) »geweest” G heeft »genoegh”. 2) »Is van den synodo — classes” ontbr. in G.

godelicken woorts tot Sloten ende Slodderdyc, AERT BOUDEWYNS, ouderline tot Amsterdam ende GEERARD THUNISSZ, ouderline tot Naerden.

Wten naem des classis van Enchuysen HERMANNUS GEERARDI, dienaer des woorts Gods binnen Enchuijsen ende REYNIER LOUWSZ, dienaer tot Lutkebroeck, Hoyto WOUTERSZ, ouderlinck tot Enchuysen ende DIRICK PETERS, ouderling tot Medenblic.

Wten naem des classis van Horn syn verschenen PEETER ADRIAENS, dienaer des woorts tot Twisch, WILLEM WILLEMS, dienaer des godelicken woorts tot Benningsbroec, JAN JANS, ouderline tot Twisch ende PEETER JANS, ouderlinck tot Hoochvoude.

Wten naem des classis van Edam LAURENS JANS, dienaer des woorts tot Munnickdam, ARYS GOOSSENS, dienaer des woorts tot Rarop, JAN WILLEMS, ouderling tot Purmerend, SYMON JACOBS, ouderline van Brouck in Waterlant.

Van wegen des classis van Alekmaer PEETER LAMBRECHS, dienaer des h. evangeliï tot Nieuwenirop, BALTASAR VAN BEMONT, dienaer des h. evangeliï tot Koedyck ende Paneraes, CLAES JACOBS timmerman, ouderling tot Alemar met MARCUS JANSZ, ouderling tot Wermenhuysen.

Wten naem des classis van Haerlem JOHANNES MATTHIUSIUS, dienaer des h. evangeliï binnen Haerlem, PAULUS MERCATOR, dienaer des godelicken woorts tot Assendelft, DIDERICK VAN HEUVELEN, ouderling tot Haerlem ende PEETER MENNYN, ouderling tot Oostsanen.

1. Syn oock wten naem des Suythollantschen synodi met behoorycke authorisatie desselfs gecompareert D. HENRICUS CORNPUTIUS ende WERNERUS HELMICHUIS, dienaren des woorts Gods tot Dordrecht ende Delft respectivelycken, om van wege der kercken des Suythollantschen synodi voornoemt alle kerckelycke saken, in desen synodo voorvallende, volgende Gods woort ende kerckelycke ordonnantie te helpen delibereren ende advisereren, in sulcker manieren als provisionelycken geraemt is ende vorder sal moghen goetgevonden werden.

2. Voorder syn in desen synodo verschenen de eerentfeste, wyse ende voorsienighe heeren mr. LEONARD CASEMBROOT, raet in den Hove provinciael van Hollant ende D. ADRIAEN JUNIUS met commissie van de Gecommitteerde Raden van Staten van Hollant ende Westvrieslant om mede te compareren op dese particuliere synodale vergaderinge ende goet regard

te nemen, dat op deselfde vergaderinghe geene politycque saken en werden gehandelt noch ooc eenighe kerckelycke saken, den staet der kercken int gemeyn aengaende, ende dat daerbenevens ooc niet geadviseert ofte geresolveert worde op deselfde vergaderinghe in de sake van CORNELIUS WIGGERI, predicant tot Horn, alsoo de heeren Staten voornoemt om sekere gewichtige redenen selfs kennisse van de voorsz. sake hebben doen nemen ende daerin van meynighe syn te doen versien ten meesten dienste van de kercke, nochte dat oock op deselve vergaderinghen in de sake van TACO SYBRANDI yet sal mogen worden gedisponeert mede om redenen daertoe dienende, ofte ooc gehandelt van eenighe andere saken, daerwt onruste oft oneenicheyt soude mogen rysen.

3. Syn voorder de acta des voorgaenden synodi voorgelesen ende hebben de dienaers van Enchuysen ende Alcmaer gerapportert, dat PEETER CORNELII, dienaer des woorts tot Alcmaer ende ANDREAS THEODORI, dienaer tot Enchuysen, haren opgeleyden last, in den 13 ende 15 arttyckel begrepen, hebben geeffectueert ende wtgevoert.

4. Insgelyckx hebben PETRUS PLANCIUS ende JOHANNES BOGART rapport gedaen belangende hare opgeleyden last om den E. heeren Staten te verthoonen den droeven stant der gemeynte Christi binnen Medenblic overmits de swaricheden, door TACO SYBRANDI gmoveert, item de swaricheden, ontstaen door CORNELIUM WIGGERI, dienaer des woorts tot Horn, mitsgaders de versamelinghe ende conventiculen van die van de Roomsche religie ende ooc mede aengaende de extraordinarise oncosten, in den voorgaenden synodo gevallen Twelc alles sy tot contentement van den synodo vlytich ende neerstich hebben naergevolcht, reysende te verscheyden stonden naer den Hage om sulckes den E.E. heeren Staten te verthoonen, mitsgaders ooc haere E.E. ootmoedelycken te bidden, dat door hare authoriteyt daerin soude werden voorsien. Ende hebben op elck stuck antwoord ende resolutie ontfangen als volcht:

5. Aengaende de sake TACONIS SYBRANDI hebben die Staten van Hollant ende Westvrieslant naer voorgaende rype deliberatie verstaen ende geresolveert, dat tot dienst der landen ende tot welstandt ende eenicheyt der Gereformeerder kercken in deselve niet voorder in questie getogen sal werden, oft TACO SYBRANDI voornoemt behoorlycken beroepen is oft niet, naerdemael deselve beroepinghe is geschiet op voorgaende wettelycke getuygenissen ende recommandatie der kercke van Alcmaer by de magistrat der stede van Medenblic, daerover tot verscheyden reysen geroepen die van de kercke aldaer, die daerover niet hebben begeeren te staen; dat oock op deselve beroepinghe deselve TACO, in dienst ontfan-

gen synde, niet alleen by verscheyden kercken maer insgelyckx by verclaringhe van syn Excellentie met kennisse van saken voor kerckendienaer is gekendt; ende dat oversulckx de gemeynthe van Medenblic behoort vermaent te werden om hem soo int gehoor van syne predicatien, het gebruyck der sacramenten als andersins voor haren dienaer te erkennen. Dan indien het synodus soude meenen, dat deselve TACO SYBRANTZ in eenigen pointe van den geloove is van ongesont gevoelen ende leere, soo sullen sy denselven pointen den Staten overleveren om die geexamineert ende daerop geordonneert te werden, als totter landen dienst ende welstant ende eenicheyt der kercken ende opbouwinge derselver sal bevonden worden te behooren.

6. Ende beroerende de sake CORNELII WIGGERI, kerckendienaer binnen Horn, hebben de Staten voornoemt by provisie in surseance gehouden ende houden in surseance by desen de verclaringe ende procedure, tegens denselven gehouden soewel in de synodale vergaderinghe tot Almaer als tot Haerlem ende namentlyc het schryven op de gecontroleerde pointen ten beyden syden, verstaende dat de gedeputeerde van de synode voornoemt alvoren sullen overleveren aen den Staten de pointen, daerin deselve synode verstaen, dat de voorsz. CORNELIUS WIGGERI niet en soude gevoelen conform Gods woort ende de christelycke Gereformeerde kercken in dese landen, om daermede gedaen te worden, als hiervoren in regardt van TACO SYBRANDI is verhaelt, ende dat geduerende de deliberatie op deselve saken die van den synodo voornoemt aen de ghemeynte van Horn goede officien ende debvoyr sullen doen om mede hen in goede eenicheyt ende stichtinghe totten gehoor van Gods woort ende het gebruyck der sacramenten aldaer te begeben. Ende is geresolveert, dat CORNELIO WIGGERI tselve mede sal werden aengeschreven om van syne syde hem hiernaer te reguleren, met last dat hy syne schriften sal secreet houden ende gedurende de deliberatie in syne sake hem in goede eenicheyt ende stichtinghe metter kercken ende gemeente drage, hem wachtende van eenighe nieuwer leere der gemeente voor te stellen.

7. Is voorder by den Staten voornoemt geresolveert, dat tegens de tsamencomensten van dengenen, die seggen te wesen van de Roomsche religie, ende de conventiculen derselver tvoorgaende placcaet sal werden gherenoveert ende dat daerby ooc expresselyc sal werden geordonneert, dat de peinen daerin begrepen verbuert werden, al ist schoon soo, dat de voorsz. tsamencomensten ende conventiculen gehouden werden sonder presentie van eenigen paep oft munick. Dat mede penen sullen worden gestatueert tegens degene, die haer by papen oft municken laten andermael trouwen oft doopen, mitsgaders dengenen, die daerby ende

present geweest syn. Item dat degene, die insinuatie ofte wete doen om tot sulcke tsamencomsten te comen, verbueren sullen vierdubbele boete.

8. Is mede als voren geresolveert, dat tot vervallinge van de kosten des synodi van Noorthollant ende andere, die in den loopende jaere sullen vallen, denselven betaelt sal werden dordenaris subsidie ende bovendien noch tweehondert ponden van xl grooten tpoint.

9. AMPSINC. — Syn oock in den synodo verschenen PLACIUS ende HENRICUS JOANNIS, dienaer des woorts tot Muijden ende hebben raport gedaen aengaende haeren last, haer van den synodo tot Haerlem opgeleyt in de saken AMSINGH, dat se tvertooch derselver aen de E.E. heeren Staten hebben gedaen, dewelcke daerover hebben verstaen, dat de clachten, over syn leven ende conversatie gedaen, mitsgaders het bewys van dien aen den Raet van Staten soude werden overgesonden omme oft ter naester vergaderinghe van den synode van Suythollant oft by den Raet van Staten, die denselven in dienst genomen heeft, daerop naerder geleedt ende gedaen te werden, als tot goede stichtinge sal bevonden werden te behooren.

10. Hebben voorder de dienaeren voornoemt verclaert goet bewys ende behoorlycke rectificatie by den Staten ingebracht te hebben van JOHANNIS AMSINGH ergerlycke leven ende conversatie ende dat hy daerover van den Raet van Staten opgescort is van synen dienste.

11. Is in den synodo voorgelesen de cotype van den brieff, door HENRICUM CORNPUTIUM wten naem van Suyt ende Noorthollantsche synoden aen AMPSINGIUM den 29 Jan. gesonden, synde een vriendelycke vermaninge ende christelycke waerschouwinghe om hem AMPSINGIUM te bewegen de ergernissen met eenen godtsaligen wandel ewech te nemen ende hem te versoenen ende vereenigen mette kercken etc. met expresse verhael, dat soodanigen brieff hem dienet ende van den kercken wort gesonden voor deerste vermaninghe.

12. Is ooc voorgelesen de cotype van twee brieven van dato 18 May ende 5 Junij, door CORNPUTIUM int particulier aen denselven JOHANNEM AMPSINGIUM in alle vriendelyckheyte ende christelycke waerschouwinghe geschreven, genoechaem synde van denselven inhoud metten eersten.

13. Daerbenevens syn gelesen twee brieven AMSINGH, aen HENRICUM CORNPUTIUM gesonden, mitsgaders een apologie AMPSINGH op den vermaenbrieff, aen hem door den gedeputeerden van beyden synoden gesonden,

dewelcke het synodus niet sonder bedroeffnisse ende verwonderinghe geachtet heeft een lasterschrift te wesen, vol niet alleen van schimp ende smaetreden op den persoen der dienaeren der kercken int gemeen maer oock (dwelck den broederen aldermeest heeft wee gedaen) van grouwe-lycke ende opentlycke lasteringen tegens de reyne leere des evangelii.

14. Is voorder van den preside voorgesteld, dat de gecommiteerde van Suythollant openinge souden doen van de procedure der sake, in haeren synodo tot Rotterdam gehouden, mitsgaders doorsake haerder vermaninghe aen AMPHINGUM. Ende hebben verclaert, dat overmits het synodus voornoemt genoegsaem onderricht was door sekere documenten ende certificaten van de ergerlycke conversatie AMPHINGH naer de reconciliatie tot Alemaer, soodanighe vermaninghe geschiet is wt last des synodi van Suyt ende Noorthollant.

15. Is ooc geresolveert, dat PETRUS PLANCIUS ende HENRICUS JOANNIS noch wyder rapport souden doen van tgene sy in dese sake hebben gedaen. Waerover de gecommiteerde voornoemt verthoont hebben de certificaten, die se den Staten hebben verthoont, aengaende de ergerlycke conversatie AMSINGH, van welke ooc eenighe den synodo voorgelesen syn.

16. Is daerover geresolveert, dat men AMPHINGIO, hoewel hy alschoon alle vermaninghe in syne brieven ende apologie voornoemt verwerpt, nochtans schryven sal, met corte woorden te kennen gevende, met hoedanighe verwonderinghe ende bedroeftheyt het synodus syn onbequaem ende lasterlyc schrift gelesen heeft, hem voorder waerschouwende sich niet voorts te verharden. Welcken brief den synodo voorgelesen synde, is van den preside ende scriba onderteeckent van dato den 26 Junij.

17. Is oock geresolveert, indien op desen brief gantsch niet oft niet vruchtbaerlyckx en volchde, dat alsdan eenighe van den gedeputeerde beyder synoden met hem sullen mondelinghe sien te spreken ende naer gelegentheynt hem bescheyden te comen voor den aenstaenden synodum van Suythollant.

18. *Horn.* — Het synodus, verstaen hebbende van den broederen des classis van Horn, datter grootelyc were getwyffelt soo binnen als buyten der stadt, oft CLEMENS MARTINI ende CORNELIUS MEYNARTS met CORNELIO WIGGERI eens syn ofte niet in den puncten oft een deel derselver, daermede hy WIGGERUS metten kercken verschilt, ende dat sy oock den classi geweygert hebben haere verclaeringhe, gevraecht synde, daarvan te doen, heeft tot stichtinghe der gemeynte goetgevonden ende besloten twee

mannen wten naem des synodi totten dienaeren voornoemt te senden, haer biddende ende vermanende, dat se haere ronde verclaringhe daerin met ja ofte neen willen doen. Ende syn daertoe gecommiteert ende affgeveyrdicht PETRUS LAMBERTI, dienaer tot Nieuwenierop ende JAN WILLEMS, ouderling tot Purmerend, denwelcken van den synode gegeven is credentie aen den broederen CLEMENTEM MARTINI ende CORNELIS MEYNARTS voornoemt, mitsgaders ooc instructie ende last van geen ander sake te handelen.

19. Syn voorder tsanderdaechs de gecommiteerde voornoemt wedergekeert ende hebben rapport gedaen, dat se van den broeders CLEMENS MARTINI ende CORNELIO MEYNARTS vriendelycken syn onthaelt geweest, bringende van deselve een gesloten missive aen den synodum, waerin sy haer refereren aen haere wtschryvinge, anno 94 aen allen classen gedaen. Ende alsoo men oock verstaet, dat vele dingen onordentlycken in de kercke van Horn geschieden, is geresolveert, dat benefens de twee ordinarische gecommiteerden des synodi noch HERMANNUS GEERARDI ende PETRUS LAMBERTI metten eersten sullen van alles goede informatie ende bewys nemen om sulckx door dordinarise ghecommiteerde den E. E. heeren Staten te verthoonen. Sullen ooc de voorsz. vier gecommiteerde CLEMENT MARTINI ende CORNELIUM MEYNARDI vriendelycken vermanen haer in alle bequaemheyt te dragen tot voorderinge alder eenicheyt ende der reyner leere.

20. Is voorgesteld om te verhoeden sulcke inconvenienten, als in de leere nu met CORNELIO WIGGERI te Hoorn ende voorhenen op andere plaetsen met anderen voorgevallen syn, off het niet profyetelyc soude syn den heeren Staten gesamentlyck van wegen der beyder synoden van Suyt ende Noorthollant door haere gedeputeerde voor te stellen, wanneer een dienaer voertaen bevonden soude werden, die tegen de Bekentenisse des geloofs ende de leere, die hy int examineren beantwoort ende goet gekendt heeft ende waerin hy met stipulatie voor de kercken in syner opneminghe ende bevestinghe in den dienst belooft heeft hem trouwelyc te dragen ende te verblyven, gelyc ooc tot dien eynde gewoonlyck is van den dienaeren in hare opneminghe met haere hant onderschryvinge te nemen, eenighe nieuwe ende vreemde leer schriftelyc oft mondelyc voor te brengen oft de gewoonlycke ordre der kercken te verstoeren sonder voorgaende deliberatie ende decisie van kercken, classen, synoden particulier ende general, daer de kennisse van de leere ende ordre der kercken eyntlyck ende ordentlyck alleen gehooren, oft dan sulck dienaer, met kennisse van saken by de classe gesuspendeert ende sulcke suspensie by den synode particulier (die dan om sulcke saken wille metten eersten

beschreven soude moeten werden) bevesticht synde, niet en sal behooren de facto aff te staen van synen dienst ende van syne gagie, ter tyt ende wylen toe syn sake met bekeeringhe ende versoeninghe affgedaen ende gebetert oft by den synode general eyndelyc getermineert sal syn. Is geantwoort, dat dese synode goetvint (opt welbehagen des synodi van Suythollant), dat sulckx alles voor den heeren Staten ter gelegener tyt tot beter bewaringhe der reyner leere ende goede ordre ende verhoedinghe van schueringen ende verstooringen der kercken in de beste forme sal voorgedragen worden om by haere E.E. hierover sulcke ordre te sancieren, als tot effect desgene verhaelt is, noodich bevonden sal worden.

21. Is voorgesteld, oft niet raetsaem sal wesen, dat int verkiesen der gecommiteerde des synodi deselve orden werde gevolcht, die die van Suythollant onderhouden, te weten dat altoos maer een tseffens affgae ende een aenblyve om den aencomenden te beter aen te leyden. Is geresolveert, dat sulckes noodich is ende voortaan onderhouden sal werden.

22. Ende is oversulckx vercoren PETRUS PLACIUS als blyvende ende JOHANNES MATTHUSIUS als aencomende om de commissien des synodi desen aenstaenden jaere wt te voeren ende van alles goet rapport aen den synodo te doen.

23. Doch alsoo de sake WIGERI ende TACONIS niet naer den eysch ende wenschinghe der broederen in dese vergaderinghe heeft connen affgehandelt werden, soo is goetgevonden, dat JOANNES BOGART PETRO PLANCIO soolange sal byblyven, totdat de informatie voorsz. van de standt der kercke van Horn genomen ende aen den heeren Staten verthoont sy ende daarvan den classen advertentie gedaen.

24. Is van den gecommiteerden des Suythollantsche synodi gevraecht, wat stemmen de gecommiteerde reciproque sullen hebben, te weten deliberative oft definitive. Ende ist daarvan geresolveert, dat haere stemmen alleen deliberative sullen syn, wtgenomen in de saken, beyde de synoden gelyckelyc aengaende, in dewelcke sy definitive stemmen sullen hebben. Ende sullen haere stemmen soewel deen als dandere gegeven werden, naerdad de assessor syn stemme heeft gegeven.

25. Is voorgesteld, wat men handelen sal in de propositie der gecommiteerde des Suythollantsche synodi, dewelcke bestemt hebbende, dat twee dienaren wt haer synode int leger syn Excellentie werden toegevoecht, versoecken dat sulckes insgelickx van desen synodo geschiede.

Ende is geresolveert, alsoo de classen ende kercken deses synodi meest vast alle qualyc voorsien syn van dienaren ende dit nochtans een sake is gansch nootwendich, dat men ernstelyck aen den kercken van Suythollant versoecken sal, dat voor dit jaer drye dienaren werden wtgeschickt ende dat den vierden in desen synodo soude gevonden werden. Waerover de gecommiteerde des Suythollantsche synodi voornoemt, overmits sulckes by haerlieden niet en staet, aengenomen hebben tselve by den haren aen te dienen, ende de kereke van Amsterdam heeft op haer genomen den vierden dienaer voornoemt wt haer kereke, alst noot is, te versorgen.

26. Alsoo de gecommiteerde PETRUS PLANCIUS ende JOHANNES BOGARDUS sommige dingen in den synodo van Suythollant hebben geobserveert ende noodich geacht desen synodo voor te stellen, ten eynde men sien soude, oftet niet profytich waere deselve oock in desen kercken te onderhouden, soo heeft het synodus goetgevonden, dat die een yegelycke classe soude werden voorgesteld, opdat sy haer advys daervan aen den gedeputeerden souden senden om daervan een resolutie in te brengen in de naeste vergaderinghe. Ende syn deselve artyckelen den gecommiteerden der classen medegegeven.

27. Alsoo aen de wederoprechtinghe ende onderhoudinghe des collegii binnen Leyden vele gelegen is tot dienst der kercken, is in den sinodo goetgevonden, dat de gecommiteerde tsamen met die van Suythollant mede sullen helpen den voordeel desselven, tsy by den Staten, oft daer sulckx van noode syn sal, besorgen.

28. Sullen oock de gecommiteerde voornoemt een kiste besorgen, daer alle de schriften des synodi ende den kercken van Noorthollant aengaende in sullen geleyt werden. Ende sal deselve kiste gestelt werden tot Amsterdam, alsoo dat se gesloten sy met twee sloten, hebbende de ministers der plaetse eenen sluetel ende de gecommiteerde des synodi den anderen. Ende sullen de gecommiteerde voornoemt op elken synodus medebrenghen alle de schriften, die se achten sullen noodich te wesen

29. PETRUS PLANCIUS gevraecht synde, wat de kereke van Amsterdam gedaen heeft int versoecken van een nationale synodus, verclaert dat wel tselve te verscheyden tyden is versocht by den heeren Staten, doch niet geeffectueert. Is nochtans goetgevonden, overmits het grootelycken waer van noode, dat de kereke voornoemt (als dewelcke dwtschryvinge desselven toecoemt) ernstelyck ende instantelycken sulckes sal versoecken.

30. Het synodus heeft gecommiteert PETER ADRIAENSZ, dienaer des

woorts tot Twisch ende AERT BOUDEWYNS, ouderling tot Amsterdam, om aen te hooren de rekeninge, die JOANNES BOGART begeert te doen van de penningen, die hy den voorgaenden jaere ontfangen ende wtgegeven heeft, waervan de broeders voornoemt rapport ingebracht hebben alles wel overeen te comen. Ende syn de resterende penningen den synodo overgelevert ende daerna eenen yegelycken classi gedistribueert.

31. Heeft voorder het synodus JOHANNI BOGARDO voornoemt vriendelycken bedanckt voor synen getrouwen dienst, den kercken tot haeren contentement bewesen, ende instantelycken aen hem begeert, hy wilde deselve sorge (gelyc hy drye voorgaende jaren heeft gedaen) oock noch dit toecomende jaer aennemen. Dwelck JOHANNES BOGART voornoemt eyndelycken heeft verwillicht op dese conditie nochtans, dat tselve in geen consequentie in synen persoon sal getrocken werden ende dat hem ooc van den synodo een credentie ende authorisatie sal schriftelyc gegeven worden om de voorsz. penningen te ontfangen. Hetwelcke hem het synodus als billich heeft geconsenteert ende door JOHANNEM MATTHISIUM laten aenseggen, hy soude tgelt eensdeels den classibus, eensdeels den gedeputeerden des synodi distribuieren.

Gravamina.

32. *Edam.* — Op de eerste swaericheyte van den classe van Edam, oft oock den huyslyden sal georloft syn, die te voren niet gedient en heeft ende die se tot eenen dienaer haerder kercken begeeren te beroepen, by hen te laten proponeren sonder voorweten ofte bysyn haerder classe, is eendrachtelyck besloten sulckx niet te mogen geschieden dan alleenlyc int bywesen des classis ofte immers eeniger dienaeren derselver, achtervolgende den vierden artyckel des nationalen synodi van Dordt.

33. Op de tweede propositie desselven classis, hoe men handelen sal met degene, die op een houwelyc staende ende ongedoopt synde, op sulcke conditie haer begeeren te laten doopen, ende de ervarentheyt leert dickwils, dat soodanige gelyckewel met de werelt int wilde loopen oft metten Wederdooperen sick meestendeel vergesellschaften, is geresolveert, dat men haer onderwysen sal in de leere der salicheyt, ende naerdatsy bekentnisse des geloofs ende belofte van daerin te volherden ende godtsalichlyc te leven gedaen hebben, haer alsdan doopen sal, bevelende Godt de wtcoemste, die alleen een kender der hertten is. Maer aengaende de tyt, hoelange men daermede sal vertoeven tot meerder versekertheyt ende stichtinge, sal staen in de discretie der kercke, daer sulckes voorvalt.

Horn.

34. Op de eerste vrage van die van Horn, ofte een classis de macht heeft toe te laten, dat een broeder, die noch niet beroepen is, mach propositie doen voor den huyslieden (al waert int bywesen van eenen dienaar ofte twee) opdat sy wt de gedane propositie mogen oordeelen, oft sy hem beroepen sullen ofte niet, dan oft men alsoodanigen behoort eerst wettelycken te beroepen ende daerna nergens elders dan voor den classe laten proponeren voor alle de dienaers, daerby synde de leden der kercke van de plaetse, daer hy beroepen soude werden, is bestemt ende besloten, dat nootsakelyc de propositie moet geschieden voor het beroep, overmits wt deselve moet geoordeelt werden, oft het beroep geschieden sal oft niet. Aengaende voor wat persoonen de propositie sal geschieden, sal men daerin volgen de resolutie opt eerste gravamen van Edam ende consequentelyc den 4 artyckel des nationalen synodi tot Dordrecht.

35. Is ten tweeden van den classe van Horn voorgesteld, oft men niet even soowel de ongedoopte mach trouwen, als men doet de gebannene ofte geexcommuniceerde. Waerop geresolveert is, dat men de ongedoopte niet sal trouwen, aengesien sy in eenen anderen graet staen als de gebannene, dewelcke men noch als een broeder behoort te vermanen.

36. Ten derden heeft hetselve classis geproponeert, ofte de dienaeren, lange te voren het notariatschap bedient hebbende ende door het Hoff van Hollant met eede daerin vernieut synde, hetselve officie sullen mogen totten eynde haers levens bedienen, ofte dat sy tselve sullen moeten terstont verlaten. Is by den synode eendrachtelycken goetgevonden, overmits soodanige ampt politycq is ende met vele inconvenienten ende swaricheden mitsgaders andere circumstantien vergeselschaft, dat een dienaar, de dienst der gemeynthe (hetwelck den heelen mensche verheyscht) aengenomen hebbende, syn voorgaende notariatschap sal naerlaten, doch alsoo dat hetselve ten bequaemsten ende sonder merckelycke versuymenisse dergener, welckers saken hy onder syn handen heeft, geschiede.

37. Is voorder van die van Horn voorgesteld, alsoo CORNELIUS WIGGERI ende de kerckeraet van Horn expresselycken totten synodum verschreven waren door last desselven ende sy met hen vieren wel sooveel hebben verteert als de vier gecommiteerde des classis, oft niet alle ander classes gehouden sullen syn de costen te helpen dragen, dewyle de E.E. heeren Staten de penningen verhoocht hebben, dan off het classis van Horn deselve costen alleen sal moeten dragen, twele niet mogelyc en is.

Daerop is goet ende behoorlyc by den synodum gevonden, dat noch het classis van Horn noch de ander classes te gelyck soodanige costen niet sullen dragen, maer de kereke van Horn alleen, ghemerckt de gecommiteerde des classis van Horn in competenten getale in den synodo syn geweest ende dat oock de penningen voornoemt by den E.E. heeren Staten werden gefurniert tot behoeff der gecommiteerde des synodi ende geen andere.

38. Opt eerste gravamen van die van Haerlem, alsoo men bevindt, dat de Sondagen door openbaerlyc te wercken, coopen ende vercoopen etc. werden ontheylicht, item datter oock vele superstitionen op de kerckhoven ende andere plaetsen geschieden, mitsgaders ooc de Papisten hare affgoderye ende moetwille tegen die van de religie genoeg opentlyc bethoonen, oft men niet sal versoeken by den E.E. heeren Staten, dat daerin werde versien, is geresolveert, dat men hem daerin schicken sal naer den 6 artyckel des Suythollantsche synodi van Rotterdam, waerin besloten is, dat de gecommiteerde des synodi sullen aenhouden aen den advocaet van tlant ende andere goede heeren, dat het wtschryven der heeren Staeten desaengaende den 10 Martij anno 94, aen allen steden ende officieren in Hollant ende Westvrieslant gesonden, mocht werden beter int werck gestelt ende onderhouden. Ondertusschen heeft dit synodus besloten, dat de classis sekere certificationen ende bewys van soodanighe insolentie den gecommiteerde des synodi oversenden sullen, ten eynde sulckx te bequamer den heer advocaet voornoemt mach werden aengedient.

39. Op de andere vrage van die van Haerlem, oft men niet sal verhoeden, datt men geen attestatie en geve oft recommandatie om eenige collecten van aelmissen te doen, is de resolutie genomen, dat sulcke recommandationen niet sullen werden gegeven als synde voetselen der bedelrye, maer dat sooveel doenlyck is de classes hare kerken ende ooc, ist noodich, de synodus haeren classen helpen sullen.

40. Deselve resolutie is ooc genomen opt gravamen van Alemaer, synde geheel van denselven inhoud.

41. Opt derde gravanium van die van Haerlem is by den synode geresolveert, overmits de commissie der E.E. heeren Staten medebrenghet expresse inhibitie, dat men in de saken CORNELLII WIGGERI ende TACONIS alsnu noch niet sal handelen, dat men derhalven deselve voor deser tyt sal laten berusten, ende dat door den gecommiteerde des sy-

nodi metten eersten sal werden aen de heeren Staten versocht, dat haere E.E. believe alsoo de kennisse der sake te nemen, dat nochtans ondertusschen de kercken niet en werden wt den handen genomen het beleyt ende eyndelycke decisie derselver, als synde een sake eygentlyck ende naer Gods woort dependerende aen den dienst, haer van Godt almachtich opgeleyt.

Enchuijsen.

42. Is van de gecommiteerde des classis van Enchuyzen voorgesteld, overmits gesien ende bevonden wort, dat moetwillige doot-slageren in steden en dorpen naer vercregen lantwinnighe hen moetwillichlyc verthoonen, oft niet noodich soude syn aen den edelen heeren Staten sulckes wt den naem des synodi te verthoonen ende haere E.E. te bidden, dat daerin mocht werden versien. Ende heeft het synodus goetgevonden sulckes noodich te wesen, overmits dat de torn Gods door soodanige sonden wert ontsteken, te meer oock dewyle sulcke lantwinnigen in tsGravenhage ende niet by den subalternen overheden werden gegeven.

43. Is voorder van denselven classe geproponeert, overmits het somwylen gebuert, dat jongelieden van 15, 16 oft 17 jaren, ongedoopt synde, versoecken gedoopt te werden sonder nochtans te hebben eenich fundament in den geloove ende niet te verwilligen om totten avontmael te gaen, wort gevraecht, off men soodanigen doopen sal oft niet. Waerover de resolutie des synodi is: alhoewel de meeste stemmen der classes medebrenghen, dat men niemant en sal doopen, dan die voorgaende beloften doen haer meteenen totten avontmael te begeven, nochtans om sekere redenen ende voorvallende omstandicheden, diet synodus heeft ingesien, is goet gevonden, dat sulckx door den gedeputeerden werde gecommuniceert metten synodo van Suythollant, opdat gelyckelyck daerin by provisie mach werden geraemt naert behooren.

Particuliere vragen.

44. Is gevraecht van die van Amsterdam, oft oock goede opsicht ende sorge wort genomen van den dienaren, dat de kinderen, in de Gereformeerde ghemeynte gedoopt, oock in de vreesse ende kennisse Godes werden onderwesen achtervolgens den artyckel daarvan in den synodo tot Edam anno 1572. Daerop is geantwoort, dattet wel goet ende profytich ware, dat de dienaers ende ouderlingen haer quyteden om sulckx teffec-

tueren. Maer overmits tselve als onmogelyc is insonderheyt in den steden, soo wert sulckes vrygelaten doch alsoo, dat se soowel in de bedieninghe des doops als andersins int openbaer ende besonder de ouders, getuygen ende vrienden sullen vermanen hares amptes ende schuldigen plichts.

45. Is ooc van deselve gevraecht, oft de ouderlingen onderteekenen de 37 artyekulen achtervolgens dacte daervan des synodi, anno 74 gehouden. Antwoort: sulckx onnoodich te syn, overmits de volgende synoden daervan niet aen en roeren, maer dat se in de bevestiginge hares dienstes mondelinge stipulatie sullen doen.

46. Item hebben deselve ooc gevraecht, oft de ouderlingen in de clas-sicale vergaderinghe mede verschynen achtervolgens den 38 artyckel des synodi van den Hage anno 1586. Is geantwoort, hoewel het in sommige classen tot noch toe niet is onderhouden, dattet voortaan geschieden sal.

47. Is voorder gevraecht, hoe men handelt met de affsnydinge, oft se geschiet in de voorbereydinge ofte voor den avontmael. Is geantwoort, dat wel hetselve in de meeste deelen der kercken voor den avontmael geschiet, maer sullen nochtans de kercken daerin haere vryicheyt behouden.

48. Die van Enchuysen hebben gevraecht, oft men een persoon, in syn gemoet daertoe gedreven synde, mach doopen, overmits hy vermoedet niet gedoopt te syn, dewyle syn ouders Doops geweest syn oft om eenige ander oorsake ende hy anders geen seker bewys can inbrengen, oft hy gedoopt is ofte niet. Is geantwoort, dat men alle mogelycke middelen aenwenden sal om informatie der sake te nemen om totte rechte waerheyt te comen, maer byaldien niet anders wt alle circumstantien can affgenomen werden, dan dat hy niet gedoopt en is, soo sal men hem doopen.

49. Die vant classis van Horn hebben gevraecht, hoe en door wat middel sy tgelt van hare oncosten, op den synodo tot Haerlem lestleden gedaen, sullen crygen wt handen van CLEMENS MARTINI, dewelcke hetselve om haer te behandigen van JOHANNES BOGART ontfangen hebbende inhoudt. Is geresolveert, dat tot dijen eynde het synodus den gecommiteerden belasten sal hem te vermanen tvoorsz. gelt te geven, daert behoort, dat men ooc, indien hyt weygert, sulckx ten bequaemsten den heeren Staten verthoonen sal.

50. Op de vrage van die van Haerlem, oft niet behooryc

ende noodich sy den E.E. heeren Staten te verthoonen de groote disordre, die door den Wederdooperen geschiet door het scheidyden van man ende vrouwe, vader ende kint etc. ende haere E.E. te bidden, dat door haer autoriteyt daerin soude werden voorsien, overmits daerdoor niet alleen veel vrome eenvoudighe hertten wt vreesen affgehouden worden van de ware religie, maer oock groote confusie ende tweedracht in familien ende policyen ontstaet, is geresolveert in desen synodo, dat in alle plaetsen, daer sulckx geschiet, goede kennisse ende documenten sullen werden genomen ende deselve aen den gedeputeerden gesonden om den E.E. heeren Staten te verthoonen.

57. Is ten lesten gevraecht, oft ooc de propositien in allen classen werden gehouden achtervolgens d'acte daervan in den synodo van den Hage. Ende is geantwoort, dattet wel in sommige classen is naerglaeten, maer van nu voortaan geschieden sal, alsoo nochtans dattet vry sal wesen, oft tselve in den classe alleen oft in de kercke geschiet.

52. Is voorder censure gehouden ende (Gode loff) niet bevonden straffe oft vermaninge weerdich. Alsoo dat de acten deses synodi, den broederen voorgelesen synde, van eleken classe wtgeschreven syn, dewelcke daeraff elck een copye authentycq met haer genomen hebben. Ende is alsoo dese vergaderinghe in liefde, vrede ende goede eenicheyt geendicht ende gescheyden, bestemmende dat achtervolgens omgaende ordre het naeste synodus gehouden sal werden tot Horn met voorgaende wtschrijvinghe ende advertissement aen den E.E. heeren Staten. Aldus ghedaen in Amsterdam desen 26 Junij anno Domini 1595.

JOANNES HALLIUS, synodi praeses.

JOHANNES MATTHIUS, scriba synodi.